

Jason Lavery

Juhana-herttua ja Suomen kirkko 1556–1563
Duke John and Finland's Church 1556–1563

Juhana-herttuan lyhyehkö herttuakausi (1556–1563) Turussa on saanut 1500-luvun Suomea käsittelevässä historian tutkimuksessa paljon huomiota. Suhteellisen vähän huomiota on kuitenkin kiinnitetty Juhana-herttuan kirkkopoliittikaan. Tämä tutkimus osoittaa, että Juhana pyrki saavuttamaan mahdollisimman vahvan otteen kirkosta aivan kuten muustakin herttuakuntansa hallinnosta. Hänen toimintansa havainnollistaa, että hän pitäytyi isänsä vakaumuksessa, että hallitsijalla on *ius reformandi*, oikeus hallita uskonollisissakin asioissa omalla valta-alueellaan. Herttuana Juhana saavutti valtaa ja käytti sitä kirkollisissa asioissa kolmella tavalla. Ensinnäkin hän varmistti kirkon palvelijoiden lojaalisuuden. Toiseksi, jatkettuaan isänsä aloittamaa kirkon omaisuuden takavarikointia, hän vastapainoksi tarjosi papistolle ja seurakunnille suoraa taloudellista tukea. Kolmanneksi hän nimitti pappeja ohi kirkollisen ja kuninkaallisen hallintokoneiston. Tämä pyrkimys vahvistaa valta kirkollisissa asioissa kasvatti osaltaan konfliktia Juhana-herttuan ja hänen kuninkaallisen veljensä Erik XIV:n välillä. Vaikka Juhana menetti herttuakuntansa taistelussa Erik-veljeä vastaan vuonna 1563, monet hänen nimettämänsä ja hänen tukemansa papit olivat yhä viroissa, kun Juhana syrjäytti veljensä ja nousi kuninkaaksi vuonna 1568. Tämä ryhmä antoi Juhanelle tukensa, kun hän toteutti kiisteltyjä kirkollisia uudistuksiaan Ruotsin hallitsijana.

Asiasanat: Juhana III, Ruotsin kuningas, Juhana, Suomen herttua, Suomen herttuakunta, reformaatio, papisto

The short period of John's duchy (1556–1563) has received significant attention from historians of Finland's sixteenth century, but relatively little attention has been paid to Duke John's ecclesiastical policies. This investigation reveals that John sought to maximise control over the church just as he did over other parts of his duchy's administration. His activities demonstrate that he upheld his father's conviction that he held the right

of *ius reformandi*, the right of the temporal authorities to regulate religion in their realms. As duke, John grew his power over the clergy and thus the church in three ways. First, he sought clerical loyalty. Second, after first continuing his father's confiscations of the church's property, he turned to support the clergy and its parishes with direct financial support. Third, he made pastoral appointments bypassing ecclesiastical and royal administration. This drive to assert control over the church contributed to conflict between John and his brother King Eric XIV. Although John lost his duchy in 1563 to Eric because of this conflict, many of the clergymen whom he appointed and supported still held office when he overthrew Eric in 1568. This cohort of clergymen largely supported the king as he implemented controversial changes in the Swedish kingdom's church.

Keywords: John III, King of Sweden; John, Duke of Finland; Duchy of Finland; reformation; clergy

Maria Syväniemi

Raitapaitojen jäljillä: Valokuvat johtolankana köyhyyden ja lapsuuden hiljaiseen kokemushistoriaan

The Boys in Striped Shirts: Photographs as a Window to the Silent History of Experiences

Artikkelissa "Raitapaitojen jäljillä: Valokuvat johtolankana köyhyyden ja lapsuuden hiljaiseen kokemushistoriaan" tutkin, mitä kansatieteelliset valokuvat voivat kertoa lasten köyhyyden kokemuksista 1920–30-luvun suomalaisella maaseudulla. Tutkimus havainnollistaa, millaisia haasteita valokuvien tulkintaan liittyy kokeushistorian näkökulmasta ja pohtii myös tutkimusprosessin vaiheiden roolia tulkinnan muotoutumisessa. Oksasen valokuvien lisäksi tutkimuksessa on hyödynnetty muun muassa hänen sanastustyöstään kirjoittamiaan keruukertomuksia, muistitietoa, aikakauden muita valokuvia sekä Ryttylän vastaanottokeskuksen henkilökunnan kokousten pöytäkirjoja.

Artikkelissa lähestyn kansatieteilijä Aino Oksasen valokuvia mikrohistorian johtolankametodin sekä kokeushistorian käsitteiden, kuten merkitysjärjestelmien, kokemustilan ja odotushorisontin, avulla. Menetelmät

ohjasivat katseet kohti lasten pukeutumisen ja raitapaidan ristiriitaista historiaa aina kasvatuslaitospöikien leimaavasta puserosta muotiasuksi. Kirjoittamalla auki tutkimusprosessin tuon esiin itsereflektion tärkeyden johtolankametodin käytössä.

Tutkimuksessa tuon esiin, miten yksittäisestä valokuvasta on mahdollista päästä kiinni lapsen odotushorizontteihin ja siten myös lapsen kokemukseen. Lisäksi se kertoo raitapaidan merkitysten muutoksesta 1900-luvun eri vuosikymmeninä. Artikkeliksi osoittaa, miten valokuva fragmentaarisen aineistona voi johtaa hätäisiin tulkintoihin, mutta toisaalta taas valottaa valokuvan ja köyhyyden ympärille kietoutuneita hiljaisuuksia aina valokuvaajan rajausvalinnoista arkistojen saavutettavuuteen.

Asiasanat: kokemushistoria, köyhyys, lapsuus, valokuva, pukeutuminen, kasvatuslaitos

The article explores whether it is possible to grasp experiences of childhood and poverty through photographs. The article highlights the challenges of interpreting photographs as part of the history of experiences and discusses the role of the research process in shaping interpretation.

The purpose of the research paper is to use the photographs of anthropologist Aino Oksanen to study experiences of poverty of children and youngsters in the Finnish countryside in 1920s and 1930s. The methods of microhistory and the concepts of the history of experiences are used. Writing about the research process highlights the importance of self-reflection when using the methods of microhistory. In addition to Oksanen's photographs, the other material used in the research is Oksanen's collection of her vocabulary collection reports, oral history records, other photographs of the era, and the minutes of the staff meetings of the Ryttylä reform school.

Because of the researcher's hypotheses, the striped shirts worn by the children in the photographs became the research's punctum, focusing on the shirts' significance and their relationship to poverty. The chosen methods brought out the silent and ambivalent history of children's clothing. In the early 1900s, striped shirts appeared to be fashionable clothing pieces for children from wealthy backgrounds, but they were also used as a uniform for boys in reform schools.

The research showcases how an individual photograph can be used as a basis for studying children's experiences, their horizon of expectation, and agency. In addition, the article explores the changes in the role of striped shirts across the twentieth century. The article shows how photographs as fragmentary material can lead to hasty interpretations. On the other hand, it discusses the silent areas around photographs and

poverty, from the photographer's framing choices to the accessibility of archives.

Keywords: history of experiences; poverty; childhood; photograph; clothing; microhistory

Johanna Lilja

Amatööritutkijat suomalaisten tieteellisten lehtien kirjoittajina 1841–1939

Amateur writers in the journals of three Finnish learned societies 1841–1939

Artikkelissa tutkitaan amatöörikirjoittajien roolia kolmen suomalaisen tieteellisen seuran julkaisusarjoissa 1840-luvulta vuoteen 1939. Amatöörien tekstejä toivottiin lehtiin 1800-luvulla – toisaalta tiedeyhteisön (respublica literaria) tasa-arvoisuutta korostavien perinteiden takia toisaalta seurojen isänmaallisuuden ansiosta, sillä seuroissa pidettiin tärkeänä mobilisoida kansan syviä rivejä tutkimuksen tekoon. Akateemisten tutkijoiden määrä oli vielä 1800-luvun alkupuolella vähäinen, mutta vuosisadan vaihteessa tiede ammatillistui, kun professuureja ja tutkimuslaitoksia perustettiin. Amatöörien osuus kirjoittajakunnassa väheni, kun seurukset kehittivät julkaisusarjoihinsa vertaisarviointia. Tieteelliset seurukset pyrkivät ohjaamaan amatöörit aineiston keräilijöiksi, mutta amatöörit itse kokivat tämän roolin vähempiarvoisena kuin kirjoittajuuden. Tässä artikkelissa amatöörien määrää ja osuutta kirjoittajakunnasta tarkastellaan tilastollisen aineiston valossa. Lisäksi kolmen henkilön kautta hahmotetaan amatöörien suhdetta tiedeyhteisöön.

Asiasanat: tieteellinen julkaisu toiminta, tiedelehdet, harrastajakirjoittajat, oppihistoria

This paper examines the role of amateur writers in the journals of three Finnish learned societies, from the beginning of these journals in the 1840s until 1939. Amateur contribution was widely appreciated in the nineteenth century – partly due to the old egalitarian tradition of the learned community called the Republic of Letters, partly due to the patriotic spirit in the societies. Furthermore, amateurs were needed in the research because there were few academic professionals. During the period, research was professionalised as new professorships and research institutions were founded. The peer review processes were developed in the journals of the learned societies, and the share of amateurs diminished at the turn of the century and during the interwar period. The societies tried to give amateurs a new role in collecting the material needed in the research, but many amateurs considered this role inferior to writing. In this paper, quantitative material concerning amateur writers is discussed with three case

studies which illuminate the attitudes of amateurs and the academic community.

Keywords: academic publishing; scientific journals; amateurs; history of science and learning

Sebastian Lindberg

Yksinäinen kosmopoliitti: Carl Enckell Pariisin-lähettiläänä ja Suomen ulkopoliittinen kulttuuri 1919–1927

The Lone Cosmopolite: Carl Enckell as Envoy to Paris and Finland's Foreign Policy Culture 1919–1927

Keväällä 1919 istuva ulkoministeri Carl Enckell komennettiin Pariisiin Versaillesin rauhanneuvottelujen Suomen valtuuskunnan johtajaksi. Komennuksesta tuli pitkäaikaisempi, Enckellin tultua nimetyksi Suomen lähettilääksi Ranskaan myöhemmin samana vuonna. Lopullisesti Enckell palasi Suomeen vasta vuonna 1927. Artikkelissa tarkastellaan Enckellin roolia Suomen Ranskan-lähettiläänä 1919–1927 ja saman ajanjakson Suomen ulkopoliittista kulttuuria. Keskeinen lähdeaineisto muodostuu Enckellin poliittista raporteista Pariisista ja hänen yksityisarkistossaan säilytettävästä kirjeenvaihdostaan. Enckellin toimijuutta Ranskassa analysoidaan hänen sosiokulttuuristen ja historiallisten kontekstien kautta. Keskeiset vaikuttajat Enckellin toimintaan olivat hänen lukeutumisensa johtaviin vientiteollisuuspiireihin sekä hänen taustansa Venäjän-asiantuntijana. Enckell edusti 1920-luvulla ennen kaikkea Kansainliittoon ja Ranskaan suuntautunutta ulkopoliittista linjaa, jolle vuosikymmenen edetessä löytyi yhä vähemmän kannattajia. Enckell edusti ulkoasiainhallinnossa ennen kaikkea tietynlaista mannerheimilaisen ulkopoliittikan jatkuvuutta. Samaan aikaan Suomen ulkoasiainhallinto ammattimaistui ja nuortui uuden virkahenkilösukupolven tultua valtaan. Vuosikymmenen lopulla ulkoasiainhallintoa ravisutti myös kieliriita, joka lopulta johti myös Enckellin eroon virastaan. Artikkelissa tuodaan esiin, että keskeinen syy Enckellin lähettämiseksi Ranskaan, oli hänen laajat suhteensa Pariisissa oleskeleviin emigranttipiireihin, joita Mannerheimin sisäpiirissä miellettiin elintärkeiksi Suomen interventiosuunnitelman toteutukselle Venäjän sisällissodassa. Enckellin suhdetta valkoisiin venäläisiin leimasi kuitenkin varauksellisuus, joka oli peruja vuoden 1899 helmikuun manifestin ja venäläistämistomien ajoilta. Neuvostoliittoa johtaviin kommunisteihin, Enckell suhtautui puolestaan kategorisen kielteisesti. Suomen ulkomaanedustusta leimasi sen ensimmäisenä vuosikymmenenä vahvasti valmistautumattomuus ja taloudellinen niukkuus, joka johti runsaaseen improvisointiin. Suomen ulkopoliittikan suunnasta käytiin kamppailua niin ulkoministeriön sisällä, kuin ulkopuolella, ja useat vaihtoehdot ulkopoliittisesta suunnasta kilpailivat

samanaikaisesti keskenään. Vaikuttamistyössä eri suuntausten puolesta korostuivat löyhät verkostot, jotka koostuivat etupäässä diplomaateista, poliitikoista, elinkeinoelämäneudustajista ja yliopistotutkijoista. Ensimmäisen maailmansodan jälkeisinä vuosina on erityisen selkeästi nähtävissä kamppailu vientiteollisuuden ja Mannerheimia lähellä olleiden piirien löyhän ympärysvallan ja Kansainliitto suuntauksen sekä reunavaltio- poliittikkaa ja tiukkaa Kansainliitto suuntausta edustavien välillä, jotka nauttivat ennen kaikkea presidentti Ståhlbergin taustatuesta.

Asiasanat: diplomatian historia, ulkopoliittikka, biografia, sotien välinen aika

This article investigates Carl Enckell's role as Finland's envoy to Paris between 1919 and 1927 and the foreign policy culture of the period through the lens of new diplomatic history. By placing Enckell's activity in its sociocultural and historical context, it showcases how diplomatic representatives were affected in their roles as diplomats by various overlapping interests. Furthermore, it highlights how the diplomatic representatives in the early years of Finland's foreign service actively pursued their own agenda and utilised networks within and without the foreign service to advance their views on the orientation of the country's foreign policy.

The article shows that Enckell was sent to Paris due to his contacts within Russian emigre communities to probe for possibilities of a Finnish intervention in the Russian Civil War. As an envoy, Enckell championed a West European integration that would separate the country from other border states and supported the post-war internationalist world order governed through the League of Nations. Enckell tried actively to steer Finnish foreign policy in this direction, which created conflicts within his own legation and with Helsinki.

Keywords: diplomatic history; foreign policy; biography; interwar period

Aappo Kähönen

Suomalainen arkipäivän bolševismi Muurmannin rannikolla 1935–1938

Finnish everyday Bolshevism on the Murman Coast 1935–1938

Tarkastelen puolueen jäsenyyteen liittyvien paikallisten tulkintojen ja yleisliittolaisten puoluenormien välillä ilmenneitä jännitteitä 1930-luvun jälkipuolella Muurmannin rannikon suomenkielisen Pohjantähti-kalastuskolhoosin VKP(b):n perusjärjestön pöytäkirjojen avulla. Tältä pohjalta tutkin suomalaisyhteisön kommunistien "tavallista elämää poikkeuksellisina aikoina," Sheila Fitzpatrickia lainaten. Kun Venäjällä oli tapahtunut vallankumous 1917 ja bolševikkipuolue oli 1920 käytännössä

voittanut sisällissodan, pääosa Venäjän työläisistä, muusta väestöstä puhumattakaan, ei ollut bolševikkeja. Sosialismi oli rakennettava Neuvosto-Venäjälle ja Neuvostoliittoon, määriteltävä mitä se käytännössä tarkoittaa. Samalla oli opittava ”puhumaan bolševikkia”, kuvaamaan uutta yhteiskuntajärjestystä.

Pääkysymyksinä ovat seuraavat: Mitä teemoja ja tekoja pyrittiin oikeuttamaan kolhoosin toiminnan yhteydessä? Miten puolueenjäsenen velvoitteita perusteltiin ja kuinka Muurmannin suomalaiskommunistit niitä käytännössä sovelsivat? Millaista kuvaa joukkoterrorista paikallistason aineisto välittää?

Tulokset osoittavat, että yhteisön melko sulkeutunut etninen ja uskonnollinen pohja vaikuttivat paikallisen puolueorganisaation identiteettiin, ja voimisti puolueen jäsenyyteen liittyviä jännitteitä paikallisten käytäntöjen ja yleisliittolaisten normien välillä.

Asiasanat: Muurmannin suomalaiset, bolševikit, normit, käytännöt

This is a case study of the ordinary life of Finnish speaking communists in extraordinary times, to quote Sheila Fitzpatrick. It is based on the local party organisation's protocols of the Finnish-speaking Pohjantähti (Northern Star) kolkhoz on the Murman coast. When the revolution took place in Russia in 1917, and when the Bolshevik party had in practice won the civil war in 1920, the majority of Russian workers, and even less the population at large, were not Bolsheviks. Socialism had to build Soviet Russia and the Soviet Union and define how it would work. At the same time, the population had to learn to "speak Bolshevik" – to describe the new social system.

The central questions are: Which themes and deeds were legitimated regarding kolkhoz work? How were obligations to the party argued for, and how did the Finnish communists on the Murman Coast apply them? What kind of image of mass terror did the local sources offer? The results show that the community's quite closed ethnic and previous religious background influenced the identity of the local party organisation, strengthening tensions between local practices and all-Union norms regarding party membership in the 1930s.

Keywords: Murmans Finns; Bolsheviks; norms; practices

Heidi Kurvinen

Mediahistorian näkökulma tarpeen digitaalisten lehtiarkistojen käytössä

The use of digital newspaper and magazine archives benefits from media historical perspective

Tutkimusaineistojen massadigitointi on 2000-luvulla aiheuttanut tutkimuksellisen käänteeseen, joka tavalla tai toisella koskettaa kaikkia historian tutkijoita. Etenkin sanomalehtien lähdekäyttö on kasvanut eksponentiaalisesti, kun tutkijat pääsevät entistä helpommin aineistojen äärelle. Samanaikaisesti lähdeyyppien erityispiirteet jäävät usein pohtimatta.

Tässä katsauksessa avaan digihistoriaan liittyvän käsitteellisen tiedon merkitystä digitaalisten sanomaja aikakauslehtiarkistojen käytössä. Osoitan, että tutkijalta vaaditaan sekä ymmärrystä käyttöliittymästä ja sen vaikutuksista tulkinnoille että yksittäisten tekstien laajemman mediahistoriallisen kontekstin huomioista. Lisäksi konkretisoin aineistoesimerkeillä sellaisia käytännön tutkimustyöhön liittyviä kysymyksiä, jotka ovat seurausta lehtiaineistojen massadigitoinnista.

Asiasanat: digitaalinen historia, digitaalinen lähdekriittikki, kontekstualisointi, lähiluku, mediahistoria

The mass digitisation of research materials affects the work of all historians in one way or another today. Because old newspapers in particular can be accessed more easily, their use as a source material has grown exponentially. At the same time, the special features of the source type are often omitted from consideration when scholars make interpretations based on press material.

In this review article, I valorise the importance of conceptual information related to digital history in the use of digital newspaper and magazine archives. I demonstrate that an understanding of the user interface and its effects on interpretations is required of the researcher, as well as considerations of the broader media historical context of individual texts. In addition, I discuss some practical questions that have resulted from the mass digitisation of the press material.

Keywords: digital history; digital source criticism; contextualisation; close reading; media history